

Δρος ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΑΤΡΟΥ ΠΑΘΟΛΟΓΟΥ - ΑΜΙΣΘΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΜΗΡΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΚΩΣΕΩΝ ΤΡΑΧΗΛΟΥ ΚΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΚΟΡΜΟΥ*

Ὡς γνωστόν, τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἀποτελεῖται ἐκ δύο μερῶν, ἴτοι ἐκ τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν ἄκρων. Ἐκ τῶν μερῶν τούτων ὁ κορμὸς μὲν ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς κεφαλῆς, τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ κυρίως κορμοῦ, τὰ ἄκρα δὲ ἐκ τῶν ἄνω καὶ κάτω κώλων ἢ ἄκρων.

Ἐκ τῆς διενεργηθείσης ὑπ' ἐμοῦ ἐρεύνης τῶν ὁμηρικῶν ἔργων προέκυψαν ἀρκετὰ στοιχεῖα σχετικὰ πρὸς τὴν περιγραφὴν κακώσεων τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ κυρίως κορμοῦ. Ἐκ τῶν ἐν λόγῳ στοιχείων ἐκτίθενται τὰ κάτωθι ὑπὸ τὰ ἐξῆς κεφάλαια:

ΚΑΚΩΣΕΙΣ ΤΡΑΧΗΛΟΥ

Ὁ Διομήδης ἐπληξε διὰ τοῦ ξίφους τὸν αὐχένα τοῦ Δόλωνος καὶ δὴ εἰς τὸ μέσον, ἀποκόψας τοὺς κατὰ τὴν αὐχενικὴν χώραν ἀμφοτέρωθεν μῦς (*«αὐχένα μέσσον ἔλασσε φασγάνῳ ἀίξας, ἀπὸ δ' ἄμφω κέρσε τένοντε»*)¹. Ὁμοίως εἰς *«αὐχένα μέσσον»* ἐπληξεν ἄφ' ἑνὸς μὲν ὁ Πηνέλεως τὸν Ἰλιονέα² διὰ τοῦ ξίφους, ἄφ' ἑτέρου δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν Δρύοπα³ διὰ τοῦ δόρατος. Ἐπὶ πλέον ὁ Ἀρχέλοχος ἐπλήγη διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὸ σημεῖον, ἔνθα ἡ κεφαλὴ ἄπτεται τοῦ αὐχένος καὶ δὴ εἰς τὸν πρῶτον αὐχενικὸν σπόνδυλον. Τὸ φονικὸν τοῦτο ὄργανον ἀπέκοψεν ἐν προκειμένῳ τοὺς κατὰ τὴν αὐχενικὴν χώραν ἑκατέρωθεν μῦς (*«κεφαλῆς τε καὶ αὐχένος ἐν συνοχμῶν νεῖατον ἀστράγαλον, ἀπὸ δ' ἄμφω κέρσε τένοντε»*)⁴. Ἐξ ἄλλου εἰς τὸν *«αὐχένα»* ἐπληξε διὰ τοῦ ξίφους ἐξ' ἑνὸς μὲν ὁ Ἀγαμέμνων τὸν Ἰφιδάμαντα⁵, ἐξ ἑτέρου δὲ ὁ Πηνέλεως τὸν Λύκωνα⁶. Συγκεκριμένως ὁ Λύκων ἐπλήγη κάτωθι τοῦ ὠτὸς *«ὑπ' οὔατος»*, ἐμπηχθέντος ὀλοκλήρου τοῦ ξίφους. Ἐπίσης ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπεκεφάλισε τὸν Δευκαλίωνα πλήξας τοῦτον διὰ τοῦ ξίφους εἰς τὸν αὐχένα. Συνεπεῖα τοῦ ἐν λόγῳ ἀποκεφαλισμοῦ ὁ νοσητὸς μυελὸς ἐξετινάχθη ἐκ τῆς σπονδυλικῆς στήλης (*«μυελὸς αὐτε σπονδυλίων ἔκπαλθ'»*)⁷. Ἐξ ἄλλου εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἴρου ἐνεφανίσθη ἀρτηριακὸν αἶμα (*«ἦλθε... φοῖνιον αἶμα»*), ὅταν τοῦτον ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπληξεν εἰς τὸν αὐχένα καὶ δὴ κάτωθι τοῦ ὠτὸς (*«ὑπ' οὔατος»*) καὶ τὰ *«ὀστέα... εἴσω ἔθλασεν»*⁸. Ἐπίσης ἡ αὐχενικὴ μοῖρα τῆς σπονδυλικῆς στήλης (*«αὐχὴν ἀστραγάλων»*) τοῦ Ἑλπήνορος ὑπέστη κάταγμα λόγῳ καταπτώσεως (*«ἐάγη»*)⁹.

ΚΑΚΩΣΕΙΣ ΚΥΡΙΩΣ ΚΟΡΜΟΥ

Αἱ κακώσεις αὗται ἀναλόγως τῆς χώρας τοῦ σώματος, διὰ τῆς ὁποίας εἰσηλθεν ἢ ἐπὶ τῆς ὁποίας καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐδρασε τὸ προκαλέσαν αὐτὰς ὄργανον, ταξινομοῦνται ὑπὸ τὰ κάτωθι κεφάλαια:

* Ἀνεκοινώθη εἰς τὸ 42ον Πανελληνίον Ἱατρικὸν Συνέδριον (Ἀθήναι 28-30.11.1986) τῆς Ἱατροχειρουργικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν.

Θώραξ

Ὁ Θόας ἐπληξε διὰ τοῦ δόρατος τὸν Πείροον εἰς τὸ στέρονον ὑπερθεν τοῦ μαστοῦ («βάλε δουρὶ στέρονον ὑπὲρ μαζοῖο»), τὸ ὁποῖον δόρυ ἐνεπάγη τότε εἰς τὸν πνεύμονα («πάγη.. ἐν πνεύμονι»)¹⁰. Ὁ Τυδεΐδης ἐπληξε τὸν Φυγέα εἰς τὸ στήθος καὶ δὴ μεταξὺ τῶν μαστῶν («έβαλε στήθος μεταμάζιον»)¹¹. Ἐπίσης ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπληξε τὸν Εὐρύμαχον εἰς τὸ «στήθος παρά μαζόν» (μαστόν) διὰ τοῦ βέλους, τὸ ὁποῖον βέλος ἐνεπήχθη ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ ἦπαρ («ἦπατι πήξε»)¹². Ἐπὶ πλέον ὁ Διομήδης ἐφόνευσε τὸν Ἀστύνοον πλήξας αὐτὸν διὰ τοῦ δόρατος ὑπερθεν τοῦ μαστοῦ («ὑπὲρ μαζοῖο»)¹³. Ὁ Ἴδομενεὺς ἐπληξε τὸν Ἀλκάθοον εἰς «στήθος μέσον» διὰ τοῦ δόρατος, τὸ ὁποῖον «δόρυ... ἐν καρδίῃ ἐπεπήγει»¹⁴ (ἐκαρφώθη εἰς τὴν καρδίαν). Ἐπίσης ὁ Ἀγῆνωρ ἐτραυμάτισε θανασίμως διὰ τοῦ δόρατος τὸν Ἐλεφήνορα εἰς τὰ «πλευρά»¹⁵, δηλαδὴ εἰς τὰς πλευράς. Ἐξ' ἄλλου ὁ Σῶκος τραυμάτισας τὸν Ὀδυσσεά ἀπέσπασεν ὀλόκληρον τὸ ὑπερκείμενον τῶν πλευρῶν δέρμα («πάντα δ' ἀπὸ πλευρῶν χροά ἐργαθεν»)¹⁶.

Κοιλία

Ὁ Πάτροκλος «έβαλ' ἐνθ' ἄρα τε φρένες ἐργαται ἀμφ' ἀδων κῆρ»¹⁷ τὸν Σαρπηδόνα, δηλαδὴ τὸν ἐπληξεν εἰς τὸ ἐπιγάστριον καὶ δὴ εἰς τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ σημεῖον, ἔνθα τὸ διάφραγμα συνάπτεται μετὰ τῆς καρδίας, ἦτις κατὰ τὸ ὀμηρικὸν κείμενον ἄδει, προφανῶς ἐπειδὴ λειτουργοῦσα παράγει τοὺς γνωστοὺς καρδιακοὺς τόνους. Ὁ Εὐρύπυλος ἐξ' ἄλλου ἐπληξε διὰ τοῦ δόρατος τὸν Ἀπισάονα εἰς τὸ ἐπιγάστριον καὶ ἐτραυμάτισε τὸ «ἦπαρ ὑπὸ πραπίδων», τοὔτεστι τὸ ἦπαρ, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται κάτωθι τοῦ διαφράγματος¹⁸. Ἐπίσης ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπληξε διὰ τοῦ ξίφους τὸν Τρῶα «καθ' ἦπαρ» καὶ τὸ αἶμα «ἐνέπλησεν» τὸν «κόλπρον» (κ. κόρφον) τοῦ ἐν λόγῳ τραυματισθέντος¹⁹. Ὁ Ὑπερήνωρ ἐπλήγη «κατὰ λαπάρον», δηλαδὴ εἰς τὴν κοιλίαν καὶ τὸ ἐν προκειμένῳ χάλκινον φονικὸν ὄπλον εἰσήλθεν εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ κύτους τῆς κοιλίας ἔντερα καὶ τὰ ἐξέσχισε («διὰ δ' ἔντερα χάλκός ἄφυσσε δηώσας»)²⁰. Προσέτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπληξε τὸν Ρίγμον διὰ τοῦ δόρατος, ὅπερ ἐνεπάγη εἰς τὴν κοιλίαν («πάγη δ' ἐν νηδύϊ χάλκός»)²¹. Ὁ Πείρωσ ἐπληξε διὰ τοῦ δόρατος τὸν Διώρεα εἰς τὴν μεσογάστριον χώραν καὶ δὴ «παρ' ὀμφαλόν» καὶ συνεπείᾳ τοῦ τραυματισμοῦ τούτου ἐξεχύθησαν ὄλα τὰ ἔντερα «πᾶσαι χύντο χαμαὶ χολάδες»²². Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπίσης ἐπληξε διὰ τοῦ ξίφους τὸν Ἀστεροπαῖον εἰς τὴν «γαστέρα» καὶ δὴ «παρ' ὀμφαλόν» καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν («πᾶσαι χύντο χαμαὶ χολάδες»), ἐνῶ τὸν ἐν προκειμένῳ τραυματισθέντα εὗρεν ὁ θάνατος «ἀσθμαίνοντα»²³. Ἐξ' ἄλλου εἰς τὴν μεσογάστριον χώραν ἐπληξε («γαστέρα τύψε μέσσην»)²⁴ διὰ τοῦ ξίφους ὁ Θόας τὸν Πείροον. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπίσης χώραν («γαστέρα μέσσην») ἐπληξε ὁ Ἴδομενεὺς τὸν Οἰνόμαον. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ χάλκινον φονικὸν ὄργανον εἰσήλθεν ἐντὸς τῶν ἐντέρων («διὰ δ' ἔντερα χάλκός ἦφυσ'»)²⁵. Ἐπὶ πλέον ὁ Μηριόνης ἐπληξε τὸν Ἀδάμαντα διὰ τοῦ δόρατος εἰς τὴν κάτω μοῖραν τῆς μεσογαστρίου χώρας καὶ δὴ εἰς τὸ μέσον τῆς ἀποστάσεως μεταξὺ τῆς αἰδοῦϊκῆς χώρας καὶ τοῦ ὀμφαλοῦ («αἰδοῖον τε μεσηγὺν καὶ ὀμφαλοῦ»). Ὁ οὕτω τραυματισθεὶς «ἦσπαιρε»²⁶ καὶ ἀπέθανε εὐθὺς ὡς ἀφῆρσεν ἐκ τοῦ σώματός του τὸ δόρυ ὃ ἐν λόγῳ φονεῖς του, προφανῶς ἐκ τῆς ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ἐπελθούσης κατακλυσμαίαις αἰμορραγίας συνεπείᾳ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ δόρατος, ὅπερ, καθ' ὃν χρόνον εὐρίσκετο ἐμπεπαρμένον ἐντὸς τοῦ σώματος, ἔδρα ex compressionem ἀνασχετικῶς πρὸς τὴν αἰμορραγίαν. Ἐπίσης ὁ Τηλέμαχος ἐπληξε διὰ τοῦ αὐτοῦ ὄργανου τὸν Ληόκριτον εἰς «μέσον κενεῶνα»²⁷ (εἰς τὸ μέσον τῆς πλαγίας κοιλιακῆς χώρας), προκαλέσας εἰς αὐτὸν διαμπερὲς θανατηφόρον τραῦμα. Ἐπὶ πλέον τὸ δόρυ τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐνεπή-

χθη εἰς τὴν ὑπογάστριον χώραν (*«νεαίρη»*)²⁸ τοῦ Δηϊκόωντος. Ἐξ ἄλλου εἰς τὴν αὐτὴν χώραν²⁹ τὸ βέλος ἐπληξε τὸν Ἄρητον καὶ ἐκραδαίνετο *«νηδυίοισι»*³⁰, δηλαδή ἐντὸς τῶν σπλάγχων.

Ράχης

Ὁ Ἀγαμέμνων ἐπληξε διὰ τοῦ δόρατος τὸν Ὀδίων εἰς τὴν ράχιν (*«μεταφρένω»*) καὶ δὴ μεταξὺ τῶν ὄμων (*«ὄμων μεσσηγύς»*)³¹. Τὸ φονικὸν τοῦτο ὄργανον διήλθε τότε διὰ τοῦ στήθους τοῦ ἐν λόγῳ τραυματισθέντος. Ὅμοίως καὶ ὁ Τηλέμαχος ἐπληξε τὸν Ἀμφινόμον εἰς τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς χώραν τοῦ σώματος διὰ τοῦ αὐτοῦ φονικοῦ ὄργανου, τὸ ὁποῖον προῦκάλεσε τὴν αὐτὴν κάκωσιν, καθ' ὅσον ἠκολούθησε τὴν αὐτὴν πορείαν³². Ἐπίσης ὁ Ἀντίλοχος ἐπληξε τὸν Θόωνα προφανῶς εἰς τὴν ράχιν, καθ' ὅσον ὁ δεῦτερος ἔστρεψε τὰ νῶτα διὰ τὴν φύγην (*«μεταστρεφθέντα»*) καὶ τοῦ ἀπέκοπεν ὀλόκληρον τὸ αἰμοφόρον ἀγγεῖον, τὸ ὁποῖον διήκον κατὰ μήκος τῆς μέσης χώρας τῆς ράχεως φθάνει εἰς τὸν ἀχένα, δηλαδή τοῦ ἀπέκοψε τὴν ἀορτὴν (*«ἀπὸ δὲ φλέβα πᾶσαν ἔκερσεν, ἧ τ' ἀνὰ νῶτα θεούσα διαμπερές ἀχέν' ἰκάνει»*)³³.

Γεννητικά ὄργανα

Ὁ Τηλέμαχος μετὰ τοῦ βουκόλου καὶ τοῦ χοιροβοσκοῦ ἐξερρίζωσαν (*«ἐξέρυσαν»*) τὰ γεννητικά ὄργανα τοῦ Μελανθίου καὶ τὰ ἔρριψαν εἰς τοὺς κύνας, ἵνα τὰ φάγωσιν ὡμὰ (*«ὡμὰ δάσασθαι»*).³⁴

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

Ἐκ τῆς λεπτομεροῦς μελέτης τῶν ὁμηρικῶν κειμένων, τὴν ὁποίαν διενήργησα, προέκυψε πληθώρα πληροφοριῶν σχετικῶν πρὸς τὸ θέμα τῆς παρουσίας μελέτης, ἐκ τῶν ὁποίων μέγα μέρος ἐκθέτω εἰς τὸ ἐν λόγῳ πόνημα ὑπὸ τὰ εἰδικὰ κεφάλαια: Κακώσεις τραχήλου, κακώσεις κυρίως κορμοῦ. Τὸ δεῦτερον ἐκ τῶν δύο τούτων κεφαλαίων ὑποδιαιρεῖται εἰς ἕτερα τέσσαρα, ἅτινα εἶναι τὰ ἐξῆς: Θώραξ, κοιλία, ράχης, γεννητικά ὄργανα.

SUMMARY

From the research into the Homeric Epics which I carried out findings concerning injuries of the neck and of the trunk were revealed, certain of which are in detail dealt with in this paper being sorted out in relative chapters.

1. K 455, 456
2. E 497
3. Y 455
4. E 465, 466
5. A 240
6. Π 339
7. Y 482, 483
8. σ 96, 97
9. κ 559, 560, λ 64, 65
10. Δ 527, 528
11. E 19
12. χ 82, 83

13. E 145
14. N 438, 442
15. Δ 468
16. A 437
17. Π 481
18. A 579
19. Y 469, 471
20. E 517, 518
21. Y 486
22. Δ 525, 526
23. Φ 180-182
24. Δ 531

25. N 506, 507
26. N 568, 573
27. χ 295
28. E 539
29. P 519
30. P 524
31. E 40, 41
32. χ 92, 93
33. N 545-547
43. χ 476